

Молодий Папа, старі діти

ОЛЬГА ГЕРАСИМЕНКО

22 СІЧНЯ 2020

Кілька років тому серіал «Молодий папа», що розповідає вигадану історію американського кардинала-консерватора, якого несподівано як для світу, так і для самих учасників конклаву обрали понтифіком, наробив багато шуму та здобув шалену популярність. Нещодавно саме розпочався показ його продовження, серіалу «Новий папа», а отже, саме час передивитися (чи подивитися) перший сезон і поговорити про те, що можуть знайти в ньому сучасні католики й чому він обов'язково вартий уваги тих, кому небайдужа нинішня ситуація й подальша доля Вселенської Церкви.

Фото: Кадр з серіалу The Young Pope

У католицькому середовищі «Молодий папа» одержав різні оцінки. Частина вірян обурювалася нібито очорненням і дискредитацією Церкви в серіалі, адже там показані відверто неприємні та скандальні речі: гомосексуали у Ватикані, розбещеність і зневіра духовенства, фінансові махінації під прикриттям благодійності, самозване візіонерство, педофільські скандали, на які церковна влада роками заплющувала очі. Сцена зі звичним дозвіллям кардинала Дюсол'є в Гондурасі чи епізод, у якому учасник конклаву, кардинал Спенсер гнівно кричить: «Ти що, маєш мене за ідіота?» – у відповідь на слова колеги про те, що Пій XIII обрав папою Святий дух, природно змушує хапатися за серце побожного католика. Але побожним католикам не належить жити в інформаційній ізоляції. На жаль, український католицький медіапростір переважно послуговується принципом «про Церкву або добре, або нічого», забуваючи, що в народі його заведено застосовувати до покійників. Однак навіть сюди доходила інформація про справу архієпископа Маккарріка, про тривожний стан речей у німецькій церкві, що стоїть на шляху до відкидання віровчення, чи про ватиканські фінансові скандали. Це реальність, яка нікуди не щезне, якщо на неї не дивитися, – так само, як рани на тілі не перестають боліти і не зникають, якщо просто заплющити очі.

Іншій частині католицької спільноти, зокрема консерваторам, серіал сподобався. Причини цього варто шукати глибше, ніж у суто зовнішніх деталях – таких, як ім'я Пій, яким назвав себе новообраний папа, його суворість у догматичних питаннях чи повернення Церкви до традиційної форми латинського обряду. Справа ще й, наприклад, у сюжетній лінії, що так чи інакше виринає в кожній серії, проте цілковито не розкривається (можливо, другий сезон виправить цю ситуацію). Мова йде про батьків молодого папи.

Розповідаючи драматичну історію про маленького Ленні, якого батьки покинули в католицькому притулку, серіал торкається значно ширшої проблеми, старої як світ, але завжди актуальної: конфлікту поколінь. В нашій уяві це словосполучення насамперед асоціюється зі старомодними, консервативними батьками, що не бажають або не можуть зрозуміти своїх сучасних, прогресивних дітей. Однак це не завжди так.

Чому батьки залишили дитину? Чому не озивалися? Чому навіть тепер, коли їхнього сина обрано головою Вселенської Церкви, не намагаються вийти з ним на контакт? Ленні шукає й не знаходить відповіді на ці запитання, аж поки в останній серії її несподівано не дає кардинал Воєлло: «Вони були гіпі. Імовірно, вони досі дотримуються тих лібертинських і прогресивних поглядів, що й раніше. А ви стали чемпіоном світу з ідей, що повністю суперечать їхнім переконанням». «Ви маєте на увазі, що вони не зв'язуються зі мною через різницю в політичних поглядах?» – уточнює Пій XIII. І кардинал відповідає: «Я маю на увазі, що ті, кому

вистачило мужності відмовитися від дитини, можуть знайти в собі й сили зректися її».

У спогадах Пія XIII про дитинство з батьками помітні алюзії на Едемський сад. Дерева і трави, сонце й вода, дві оголені постаті, що немов вийшли з-під пензля якогось ренесансного генія. Усе таке прекрасне й ідеальне, що в його справжність аж не віриться. Це рай – але не той, творцем якого був Господь. Його збудували для себе на землі «діти квітів», і тут немає місця ні для Бога, ні для того, хто згодом стане на чолі Його Церкви. Колись Господь вигнав Адама та Єву з раю за те, що вони згрішили; тепер же ці нові Адам і Єва самі беруть на себе роль Бога, виганяючи зі свого затишного штучного раю рідного сина. Чи «згрішив» чимось малий Ленні вже тоді проти батьківських переконань, чи помітили вони самі в ньому паросток, що згодом дасть рясні плоди, чи, може, нова Єва почула відповідні «інструкції» від підступного змія, який шепотів їй на вухо, доки чоловік і син засмагали на березі водойми, – невідомо. Ми бачимо лише, як батьки, виростивши сина до цілком свідомого віку, раптом зникають з його життя.

Подорослішавши, Ленні зіткнеться з дуже схожою проблемою. Очоливши Церкву, що замінила йому матір, зростила й виховала у вірі, він знову відчує біль неприйняття й нерозуміння. Ця мати теж захоче відкинути його, будь-якою ціною позбутися того, чиї орієнтири й цінності не збігаються з її власними. А що просто залишити хлопчика в сиротинці й піти геть вже не вийде, бо він став чоловіком, а в руках у нього – ключі святого Петра, Церква діятиме іншими методами: через інтриги, шантаж, наклепи. Але суть залишиться абсолютно тою самою.

У невеличкому епізоді серіалу з одним із кардиналів за сніданком зненацька стається серцевий напад. «Він помер від того, від чого помирає наша Церква, – зауважує кардинал Кальтанісетта. – Від старості». І йдеться йому не про століття, що відділяють нас від часів, коли Господь сказав Петрові: «Я дам тобі ключі Небесного Царства, і що ти на землі зв'яжеш, те буде зв'язане на небі; і те, що ти на землі розв'яжеш, те буде розв'язане й на небі». Кардинал говорить про людей, із яких складається верхівка Церкви-інституції та які надають (чи бодай намагаються надавати) тону її відповідям на проблеми й виклики сучасного світу. Ці люди справді переважно похилого віку; численні з них належать до того самого покоління, що й батьки Ленні, і колись могли розділяти з ними цінності й переконання.

Тож не варто дивуватися, що Пій XIII, як і Ленні Белардо, зрештою залишається один. Один – але не самотній. Він завжди сам на сам із Богом, до Якого звертається настирливо, рішуче, вимогливо, зовсім не тим тоном, який зазвичай асоціюють з молитвою. І Бог чує й виконує ці дивні прохання того, хто завжди молиться за інших, але ніколи за себе, – важлива для розуміння його особистості деталь. Знаючи про свій дар молитви, папа ніколи не звертається до Бога з проханням знайти батьків, хоча це його найпалкіше бажання. Бо справжня святість не може бути егоїстичною.

Врешті-решт Господь дарує Пієві XIII те, про що він ніколи не смів попросити. У фіналі ми бачимо батьків Ленні Белардо серед натовпу вірян, що прийшли на площу святого Марка, аби зустрітися зі своїм пастирем. Їхні постаті вирізняються на загальному тлі: зачіски й одяг, типові для гіпі, немов зблякли та припали пилом часу, законсервувались у минулому, а на обличчях немає ні усмішок, ні радості. Батьки дивляться на Пія XIII, немов звинувачуючи, і ми розуміємо: кардинал Воєлло мав рацію. Вони відвертаються, знову зрікаючись сина, і той, не витримавши удару, падає. Це драматичний фінал, проте назвати його сумним чи похмурим не можна. Старі гіпі, що поставили ідеологічні переконання вище за власну дитину, йдуть геть, відкидаючи не лише Папу, а й усю Церкву, яку він уособлює. Але на площі залишається безліч інших людей – різного віку, соціального статусу чи національності – які хочуть чути слово Пія XIII та стояти поруч із ним. І саме в них у цю мить втілена Вселенська Церква. Напрочуд промовистий символ, що з огляду на ситуацію в Церкві не може не викликати оптимізму й надій на майбутнє. Бо, зрештою, віримо, що брами пекла її не подолають.